

EGNSARKIVET

EGNSARKIVET I HØRNING

Hørning Station (forsiden) og Fregerslevvej

ÅRSSKRIFT 1991

4. årgang.

Lokalhistorisk materiale - hva' er det?

Det er ikke altid let at vide, hvad der ligger inden- eller udenfor Egnarkivets interesseområde. Nogle kommer alt for let til den slutning at »dette er da ikke noget Egnarkivet kan have interesse for«. Andre mener, at alt, hvad der har nogle år på bagen bør tilgå Egnarkivet.

De førstnævnte er Egnarkivet mest betænkelige ved, fordi der nemt mistes ting, som burde have været bevaret. Derfor: kom hellere med for meget end for lidt.

De sidstnævnte leverer undertiden ting, som ikke er lokalt eller af en art, som i forvejen findes på arkivet. Det er dog ikke det store problem, for vi har indført den praksis, at vi altid spørger, om folk vil have det materiale tilbage, som arkivet ikke er interesseret i, eller om vi skal skaffe det af vejen. Undertiden kan det også være materiale, som rettelig hører til i et andet lokalområde, og så påtager vi os gerne at aflevere det til arkivet der.

Guf for Egnarkivet er:

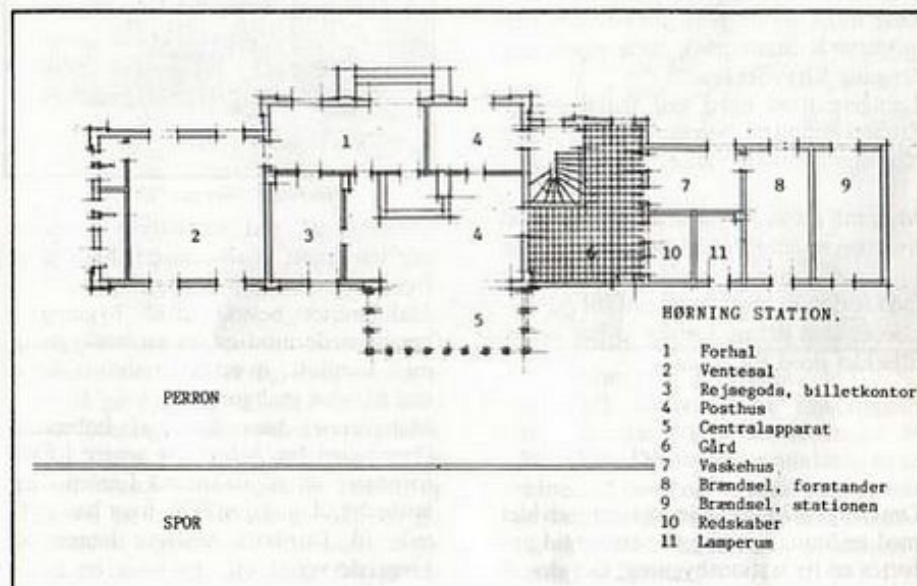
- Skøder, attester, skudmålsbøger og enhver anden form for hel- eller halv-officielle dokumenter, der knytter sig til steder eller personer i lokalområdet.
- Billeder af personer og lokaliteter - ligeledes med tilknytning til lokalområdet.
- Levnedbeskrivelser o. lign. i form af, at lokale personer skriver (eller fortæller til båndoptager) om deres liv. Lidt eller meget - for eksempel om barndommen, skolegang, speci-

le hændelser, materielle kår, fritidsforhold, erhvervsperioden, listen over muligheder er lang. Det er vigtigt, at vedkommende tager udgangspunkt i egne oplevelser, for har man hørt fra en, der har hørt o.s.v., så bliver beretningen jo ofte mere underholdende, men måske ikke helt i overensstemmelse med sandheden - vi kender jo fjeren, der blev til 5 høns. Egnarkivet skulle helst fastholde tidligere tider så korrekt som mulig.

Det er egentlig ikke et egnarkivs opgave at indsamle genstande, men i det omfang, vi har plads, vil vi gerne samle lidt ting, der kan være med til at fortælle lokal historie. Sådanne ting lever op på arkivet, og i forbindelse med udstillinger kan de medvirke til at gøre disse mere spændende. Værdifulde museumsgenstande har vi dog ikke forudsætninger for at tage vare på, sådanne bør tilgå de egentlige museer - og som sagt har vi også begrænset plads.

20-30 billeder af samme person vil også være i overkanten af, hvad vi er interesseret i - hellere enkelte billeder af et stort antal mennesker, end mange af få. På samme måde med gårde og huse, men dog gerne eksemplarer af de forskellige tilstande, huse eller gårde har været i. Det er vanskeligt at udstikke helt faste retningslinier, men det er vist forståeligt, at der i praksis skal findes en balance, som sikrer tilvejebringelse af et bredt billede af vort lokalsamfund gennem tiderne.

Handel og vandel i stationsbyen

Grundplan over Hørning Station.

I 1984 nedrev man stationsbyen i Hørning.

Dette skete nogle år efter, at det sidste tog var standset i Hørning, og forud for nedrivningen var der gjort ihærdige anstrengelser fra flere sider for at bevare stationsbygningen og finde et eller andet formål at anvende den til.

Det forlød, at bygningen kunne erhverves for 1 krone, men der skulle jo bruges væsentlige midler til dels en istandsættelse, dels en omindretning til et eller andet formål.

Håndværker- og Borgerforeningen fik udarbejdet skitseprojekt til en slags medborgerhus, indrettet med lokaler til udleje samt fornødne køkken- og toiletfaciliteter, men forsoget løb ud i sandet.

Og i 1984 skete så nedrivningen, og dermed var en epoke i Hørnings historie slut.

Jernbanen kom til Hørning i slutningen af 1860'erne, dengang som en enkeltsporet bane.

Som det var tilfældet mange steder i landet, hvor jernbanesporene krøb frem, kom banen ved Hørning til at forløbe i nogen afstand fra selve bybebyggelsen og gennem et område med sporadisk bebyggelse, fortsnævst landbrugsbyggeri. Jorden hørte hovedsageligt under Frejerslev, men enkelte områder var Hørningjord, herunder gården Svanebjerg nord i området, hvis tilliggende var udskilt fra Hørning Kro's jorder, hvilket var foranlediget af en kortvarig kroer, Anders Christian Andersen, der vel nærmest købte kroen i 1880'erne for at udskille jord til Svanebjerg.

Den første stationsbygning i Hørning var en enkelt træbygning, og der fandtes 2 jernbaneoverskæringer, den ene umid-

delbart nord for stationen, omtrent hvor viadukten og nu broen senere blev bygget.

Herfra førte vejen stejlt opad mod Hørning by, omtrent med forløb som den nuværende Stationsvej, men vejen hed dengang Kirkebakken.

Længere mod nord ved Sandagerkær fandtes endnu en overgang, begge steder har været ledvogterhuse.

Man må vel så forvente at se frem til en ny, men mindre stationsbygning en gang i fremtiden, når der oprettes en nærbane med forløb til områderne syd for Århus, således som det nu i nogle år har været tilfældet nord for Århus.

Omkring 1920 blev jernbanen udvidet med endnu et spor og på samme tid opførtes en ny stationsbygning, den der så blev nedrevet i 1984.

Omtrent samtidig blev den første viadukt over jernbanen bygget. Denne blev i 1973 afløst af den nuværende jernbanebro.

Jernbanens placering i nogen afstand fra den egentlige bybebyggelse i Hørning og på et næsten ubebygget område skabte grundlaget for udviklingen af et helt nyt bysamfund, således som det samtidig var tilfældet ved mange andre småbyer i jernbanens nærhed.

Der opstod en stationsby.

Stationsbyen i Hørning udviklede sig på samme måde som andre steder, d.v.s. at der først og fremmest kom en del erhvervsvirksomheder, der kunne have fordel af banens nærhed. Men byggeriet medførte også ganske naturligt både boligbyggeri og byggeri for servering og gæstgiveri.

Hørning Station ca. 1910.

Umiddelbart ved jernbaneoverskæringen har ligget et maltgøreri, hvor man fremstillede malt til ølbrygning.

Maltgøreriet bestod af 2 bygninger, længst nede mod engen en træbygning med kornloft, hvorfra en slidske førte ned til selve maltgøreriet.

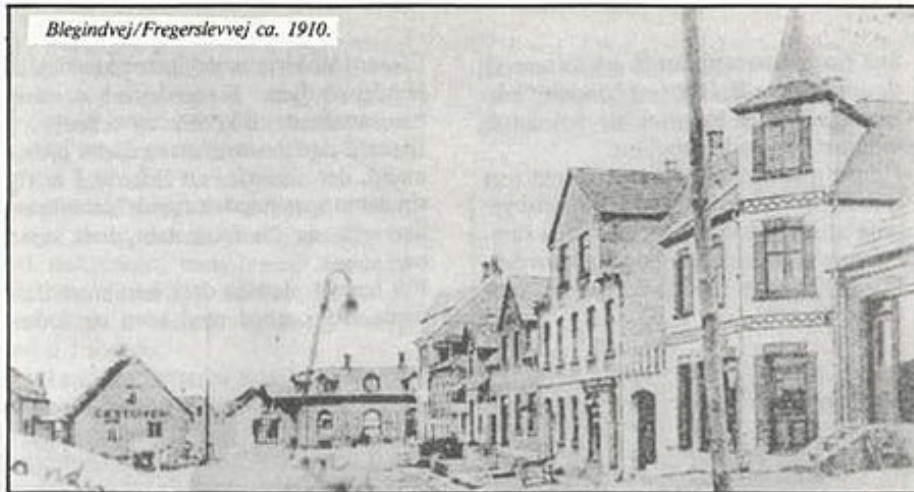
Maltgøreriet blev købt af købmand Østergaard fra Århus, og senere i 1909 forpagtet ud til købmand Larsen, der kørte det til omkring 1920, hvor han flyttede til Tårnborghøj længere henne ad Fregerslevvej.

Det må antages, at maltgøreriets virksomhed i det hele taget ophørte omkring 1920, da jernbaneviadukten blev bygget. Statsbanerne ville i hvert fald gerne have købt bygningerne, men da man fandt prisen - kr. 2.000 - for høj, opgav man dette og byggede istedet en betonmur. Maltgøreriets store bygning med sit flade tag blev så liggende, hvor den lå og først nedrevet i 1930'erne.

Hørning Maltgøreri ca. 1902.

Blegindvej/Fregerslevvej ca. 1910.

Mellem maltgøreriet og jernbanestationen lå gæstgiveriet ud mod et lille torv hvor Blegindvej udmunder mod jernbanen. Nord for selve gæstgiveriet hen imod baneoverskæringen lå stalden, og bagved gæstgiveriet var en sal, der gik helt ud til hegnet mod jernbanen, så der kun en smal sti, der førte fra baneoverskæringen til stationsbygningen.

På det lille torv foran gæstgiveriet samledes kreaturerne, der skulle med toget til Århus. Det fortælles, at kreaturhandlerne, når de kom tilbage med toget, ofte skulle have sig en øl i gæstgiveriet. Men efterhånden forekom det dem for dyrt, og de afstod og gik forbi gæstgiveriet. Men da de så nåede op til kroen, syntes de, at de skulle belønnes med en øl der. Det fortælles også, at en kreaturhandler Marinus Jensen holdt kreatursalg på torvet.

På hjørnet ved Blegindvej ligger endnu den bygning, der tidligere har været afholdshotel.

Der var en overgang stald i kælderen, og karlekammeret findes endnu, ligesom der endnu kan ses spor i tømmeret fra spiltovene i stalden.

Hotellens sal lå lidt længere oppe ad Blegindvej, det nuværende nr. 5. Det blev senere købt af maler Kaae, der ind-

rettede huset til lejligheder.

Selve afholdshotellet var fællesbygning med bageriet. Den første bager hed Agerskov. Det fortælles om ham, at han mistede 2 børn og ventede også at miste et tredje, men hans svigermor trådte til og ammede drengen op til en længde på omkring 2 meter.

Efter Agerskov fulgte flere bagere, indtil bageriet i 1960'erne solgtes til beboelse. Længere oppe ad Blegindvej lå mejeriet Engesholm, som blev bygget i 1880'erne. Det var oprindeligt en enkelt bygning med bestyrerbolig ovenpå. Der var en gangbro over Blegindvej, og mælkebilerne kørte under denne frem til mejeriet.

I 1939 købte mejeriet jord til og opførte en bestyrerbolig. Herved blev der mulighed for en udvidelse af mejeriet som blev udvidet med en etage. Mejeriet blev nedlagt i 1969.

Såvel mejeriet som bestyrerboligen blev nedrevet, da den nuværende jernbanebro blev bygget.

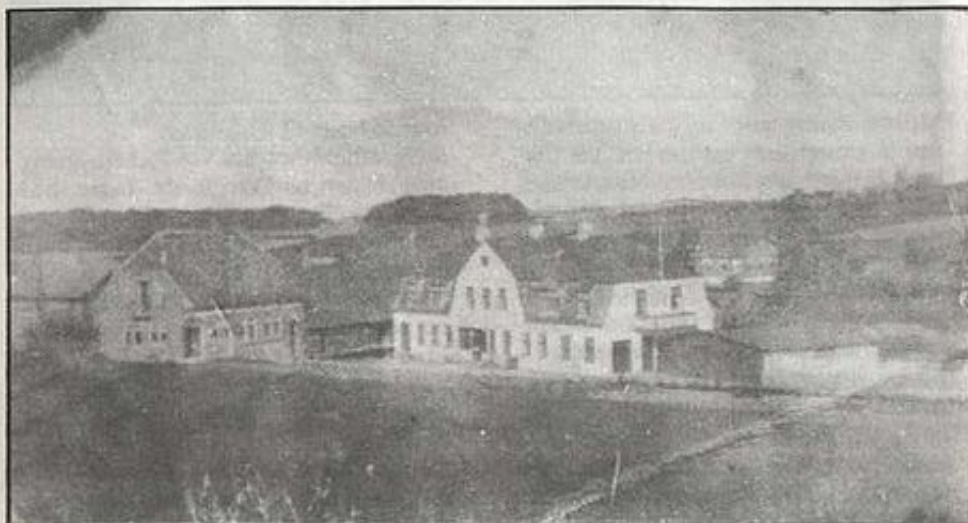
Hjørneejendommen Blegindvej/Fregerslevvej var slagteri. Huset blev bygget i 1907 af slagtermester Rasmus Jensen.

Forhuset er senere anvendt til forskellige formål, bl.a. har Banken for Skanderborg og Omegn haft filial her.

Men i gården fortsatte slagteriet i mange år.

Syd for jernbanestationen på samme side som denne lå Hørning handelsplads. Bygningerne er indenfor de seneste år indrettet til ungdomsboliger. Handelspladsen er opført på omtrent samme tid som den nyere stationsbygning af købmand Østergaard, den samme som en overgang ejede maltgøreriet. Handelspladsen blev overtaget af købmand Elgaard.

Elgaard opførte bygningen ved siden af handelspladsen, Fregerslevvej 4, som han indrettede til kontor og beboelse. Elgaard omtales som en særdeles driftig mand, der allerede i en alder af 5 år fik sin debut som handelsmand, idet han erhvervede sig dødfødte lam, hvis skind han solgte. Fra handelspladsen drev han en omfattende virksomhed med korn og foder-

Forrest Fregerslevvej. Se Lethsminde møllen i baggrunden til højre.

stof, hønsefoder, kyllingefoder og tillige trælasthanhandelen.

Købmand Elgaard stillede store krav til sine folk. Der skulle bestilles noget.

Det fortælles, at han havde to piger til at lave mad til folkene, og engang, da der skulle bages pandekager, kunne pigerne ikke holde trit med folkenes appetit. Så kom Elgaard selv og bagte pandekager med 2 pander på een gang, som han vendte pandekagerne på.

Købmand Elgaard handlede med folke-

ne på egnen, og med mellemrum red han omkring og så på bøndernes gårde, hvordan afgrøderne stod, og så bestemte han, hvem han ville give kredit.

Her havde Elgaard god nytte af den tidligere kreaturhandler Marinus Jensen, som havde måttet opgive sin egen forretning og var blevet ansat hos købmand Elgaard, fordi han kendte egnens gårdmænd godt og kunne give råd med hensyn til kredit.

Elgaard havde en medhjælper der hed

gamle Chresten fra Mosehuset. Han var lidt doven anlagt og blev gang på gang fyret af Elgaard. Men han mødte bare op igen, og så gik det videre.

I 1931 brændte kornlageret ned. Det skete en nat, mens der var bal på kroen. Mange mennesker kom til og hjalp til med slukningen, men lageret brændte ned. Det fortælles, at der måtte gå brandvagt i en måned, mens det stadig ulmede i foderet.

Efter branden flyttedes fabrikken til Århus havn, men handelspladsen foresatte som foderstofforretning.

Kontorbygningen blev solgt, og Elgaard flyttede ind på 1.sal i hovedbygningen, og stueetagen blev lejet ud til købmandshandel.

Senere blev bygningen købt af købmand H. Faarup, der efterfulgt af sin søn Erik Faarup fortsatte købmandshandelen, til bygningen blev solgt og indrettet til ungdomsboliger.

Elgaard byggede ejendommen Fregerslevvej 12 til sin datter Ruth, der blev gift med Nørballe. Ejendommen kom sidenhen til at tilhøre læge Bratlund.

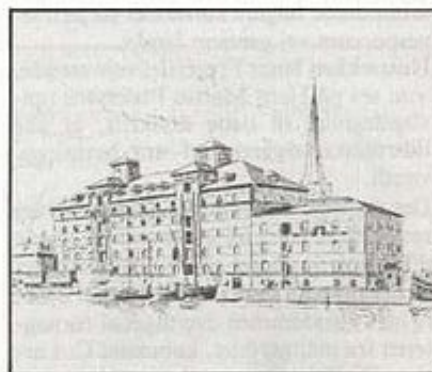
Hørning Trælast hørte også til under Elgaards domæne. Der var oprindeligt tørvegrave på området, som blev fyldt op med jord fra Fregerslev.

Trælasten brændte, og der blev bygget nye haller og snedkerværksted.

Elgaard ejede også Karens Mølle, der lå på en bakketop bag husene på Tværvej, se omslagstegningen.

Karens Mølle fremstillede først og fremmest hønse- og kyllingefoder, idet man opkøbte korn og tilsatte protein. Foderet blev afprøvet i egen hønsegård, hvor man havde en fin bestand af Italienerne. Der fremstilledes 2 sorter, som betegnedes Kvik og Kraft, og det fortælles, at det lokale fodboldhold havde tanker om at prøve at få sækkene fra møllen. Så kunne der stå »Kvik« på maven og »Kraft« på ryggen. Det blev dog så vidt vides ikke til noget.

Karens Mølle blev nedrevet i 1922, og forretningen flyttede ligesom Elgaards øvrige virksomheder til Århus.

Tegning af »Karens Møllen ved Århus havn ca. 1940.

Længere ude ad Fregerslevvej opførte tandlæge Kertinge en bygning, som senere blev overtaget af diakon Kaae, som indrettede plejehjem i bygningen. Dette blev senere til den selvejende institution »Kærsholm«, der med forstander Eivind Jørgensen som leder fungerede til 1990, hvor hjemmet blev nedlagt og nu er overtaget af Århus amt.

Alt ialt tegner der sig et billede af en driftig bydel omkring jernbanestationen.

Ved en sammenkomst på Kærsholm den 12. november 1990 mødte mange mennesker op med viden og erindringer om folk og hændelser, som i sig selv kunne give stof til mange beretninger.

De mange fortællinger er optaget på bånd, som befinder sig på Egnarkivet, og som vil kunne tages frem igen og igen og være kilden til viden og forståelse om denne helt specielle bydels liv og trivsel. Gennem tiderne har mange mindre virk-

somheder set dagens lys og er afløst af andre.

Husene, der blev opført, er alle typiske eksempler på arkitekturen i de mange stationsbyer, der i slutningen af forrige århundrede fulgte i kølvandet på jernbanesporenes vej gennem landet.

Husrækken langs Fregerslevvejs østside, som ses på Hans Martin Pedersens omslagstegning til dette årsskrift, er alle tidstypiske byggerier af stor bevaringsværdi.

Det statelige »Tårnborg«, Fregerslevvej nr. 9, er et fornemt eksempel på denne tids byggeri, opført til købmandshandel af købmand Ras Peter Mikkelsen. Senere blev ejendommen overtaget af forpagteren fra maltgørieriet, købmand C. Larsen. En overgang var her også barber med klipning til 35 øre, og der har været brødsalg.

Købmand Chr. M. Elgaard.

Parti fra Fregerslevvej ca. 1910.

Hvordan stationsbyens fremtid end tegner sig, må man håbe, at der stadig må være grundlag for liv og trivsel i dette

område, hvor nok den mest helstøbte og tidstypiske bebyggelse i Hørning er samlet.

Bent Meyer.

Mejeriet »Engeholm«

Således vedtaget på mejeriets generalforsamling på Hørning Kro den 11. juni 1918.

Høvedet Generalforsamling i Hørning
 blev med følgende beslutninger:

Til Punkt I. Regnskabet fremlægges og godkendes enstemmig.

Til Punkt II. Vedtaget følg. Resolution med 28 St. mod 1.

Generalforsamlingen bekræfter Bestyrelsens
 id. at indmelde Mejeriet »Engeholm« i den
 danske Landbank "sædvanlig" og afvikles
 en Fiksal i Hørning.

Til Punkt III.

Generalforsamlingen bekræfter Bestyrelsens
 id. at aflutte Landet med Jernbanen angående
 Expropriation af Jord til Diabektens og Jern-
 banen. - Enstemmig vedtaget.

Til Punkt IIII.

Indsænde om Bidrag til Sørenstøjede
 fra det indenlandske Finansmissions
 Sekretariat: Sønderby.

Forslag af S. Frank om et Bidrag paa 200 Kr.

- K. H. Hold - - - - - 100 -
 S. Frank's Forslag vedtages med 28 St. Hold's 1 St.

S. Mølle. M. Jørgen J. Elgaard.
 Laurits P. Lauritzen Svendsen Pedersen

Karens Mølle

Hørning er ingen storby, og bliver det nok heller aldrig - det er netop charmen. Alligevel rummer Hørning landskendte virksomheder, og det er faktisk ikke noget nyt.

I 1908 købte Chr. M. Elgaard en likvidret landhandel i Hørning (senere Hørning Handelsplads, hvor der i dag er ungdomsboliger). Det blev til en givtig forretning, så givtig, at Købmand Elgaard i 1921 kunne skyde kr. 100.000 i et nyt aktieselskab - A/S Karens Mølle - hjemmehørende i Hørning. Korn- og Foderstof Kompagniet fra Århus indskød 150.000 kr.

Meningen med møllen var først traditionel produktion af gryn, men inspireret af lokale borgere med interesse for fjerkræavl - læge N. B. Løw og trafikassistent Sv. Kristensen - startedes et produktionssprogram med foderblandinger til fjerkræ

Her gengives købmand Elgaards forord til det skrift, der i 1946 markerede virksomhedens 25 års jubilæum:

Da jeg i 1921 optog Fabrikationen af Fjerkræfoder under Navnene Hønsfoder »KRAFT« og Kyllingefoder »KVIK« var dette tænkt som et led, en Specialitet, i min blandede Landforretning: Hørning Handelsplads. - Jeg gav denne særlige Afdeling af Forretningen Navnet »KARENS MØLLE«, som under dette Navn har hørt til Pionererne her i Landet med Hensyn til Fabrikation af Kraftfoder til Fjerkræ. Ved Milepælen i Karens Møllens Historie gaar mine Tanker naturligt tilbage, og jeg mindes med Glæde og Taknemlighed alle de gode Medarbejdere, som med Liv og Lyst gik op i det interessante Hverv at indarbejde noget fuldstændig nyt, som Kraftfoder til Fjerkræ var. Det er med

Stolthed, jeg noterer, at de næsten alle er blevet Chefer: Ledere af større Virksomheder og selvstændige Købmænd. Jeg vil ved denne Lejlighed paa Firmaets og egne Vegne gerne bringe alle vore Kunder og Forretningsforbindelser over hele Landet min hjerteligste Tak for godt Samarbejde og den Tillid, der har været vist Karens Møllens Produkter gennem de 25 Aar.

Foderstofsammensætningen repræsenterede ideer hentet fra den store verden og afprøvet af Danmarks Fjerkræavlerforening.

Med assistance af den højeste sagkundskab, fjerkræavlerforeningens konsulent C.W. Rasmussen-Iglekærgaard blev foderblandingen sammensat, og den fik navnet: Karens Møllens kontrollfoder »KRAFT« med to dele grøntfoder. Grøntfoderet var en julienne-blanding af snittede hvidkål, grønkål og gulerødder, oprindelig bestemt til suppe for den første verdenskrigs soldater, nu kom den i stedet hønsene til gode og fik selvfølgelig en dominerende betydning i den Tid, hvor hønsene ikke selv kunde finde det nødvendige grøntfoder.

Som ingredienser i foderblandingen indgik også hørfrøkager, ærter, majs, hvedekliid og animalsk foder: kød- og benmel samt blodmel. Dengang var hønsehold traditionelt grundlag for landhusmoderens »nålepenge« og hønsene blev ikke regnet som egentlige husdyr. Fodringen var derefter - hønsene skulle om vinteren bare overleve i deres dårlige huse uden sommerens adgang til grøntfoder - æglægningen gik i stå, men andet var ikke forventet.

Først med de omtalte nye ideer blev der friske æg både til forbrug og til salg også om vinteren. Traditioner er imidlertid

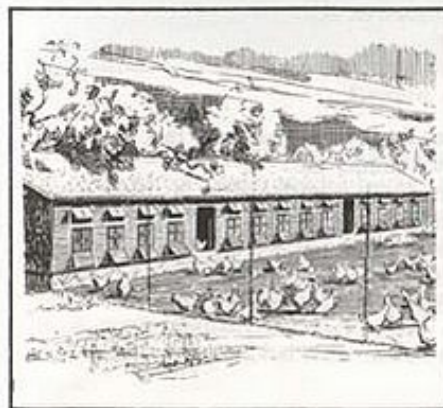
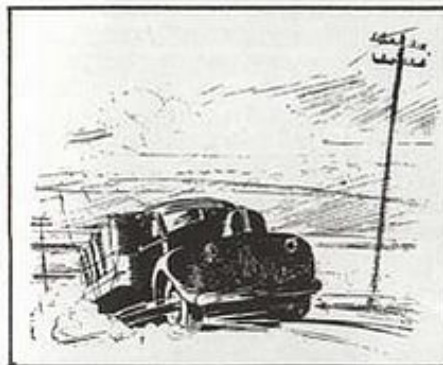
svære at bryde, og der måtte gøres en stor indsats for oplysning. Også dette fremgår af jubilæumsskriftet:

Karens Mølle paatog sig Oplysningsarbejdet.

Under Mottoet: »Godt Foder til gode Høns i gode Huse« udsendte Møllen talrige oplysende Brochurer og lod ogsaa selv fremstille praktiske Foderredskaber og Mønsterhuse, og paa Fjerkræudstillinger og Dyrskuer stillede man moderne, arbejdende Hønseserier op. - Man fik ogsaa Paaskønnelse for sin Indsats. Ved de jyske Landboforeningers Jubilæumsdyrskue i Bygholm Park ved Horsens blev et af disse Anlæg belønnet med Guldmønt, som tilfaldt Arkitekten, Konsulent Rasmussen-Iglekærgaard.

De 3 illustrationer er gengivet fra jubilæumsskriftet for »Karens Mølle« 1921-1946.

Men, men - den røde hane galede, som det fremgår af ovenstående illustration. I 1930 blev møllen i Hørning totalt ødelagt ved brand.

Herefter flyttedes produktionen til et havnepakhus på Århus havn, hvor Korn- og Foderstofkompagniet havde til huse. Pakhuset overtog navnet »Karens Mølle« og udgjorde et markant træk i Århus havnefront. Også her gjaldede den røde hane, idet pakhuset nedbrændte i 1961.

Navnet »Karens Mølle« skyldes købmand Elgaards datter. Karens Mølle lever sikkert fortsat i erindringen hos mange Århus-borgere, men det er nok de færreste af dem, der forbinder navnet med Hørning.

Tiderne skifter

Andetsteds i dette årsskrift omtales gården »Bormholm«, der fra 1915 fremstår med et stateligt stuehus - grundmuret og med tegltag - i stedet for det hidtidige bindingsværk med stråtag.

Sådan gik det, fordi enhver landmand havde ambitioner om at udskifte strå til hårdt tagbelægning. Brandfare og deraf følgende dyre forsikringer var nok den primære grund, men vedligeholdelsesbe-

*Bormholm, Fregerslev Østergaard ca. 1915.
Se desuden billede side 21.*

svær og et stråtags evne til at huse skadedyr - især hvis det ikke var vedligeholdt - var medvirkende årsager

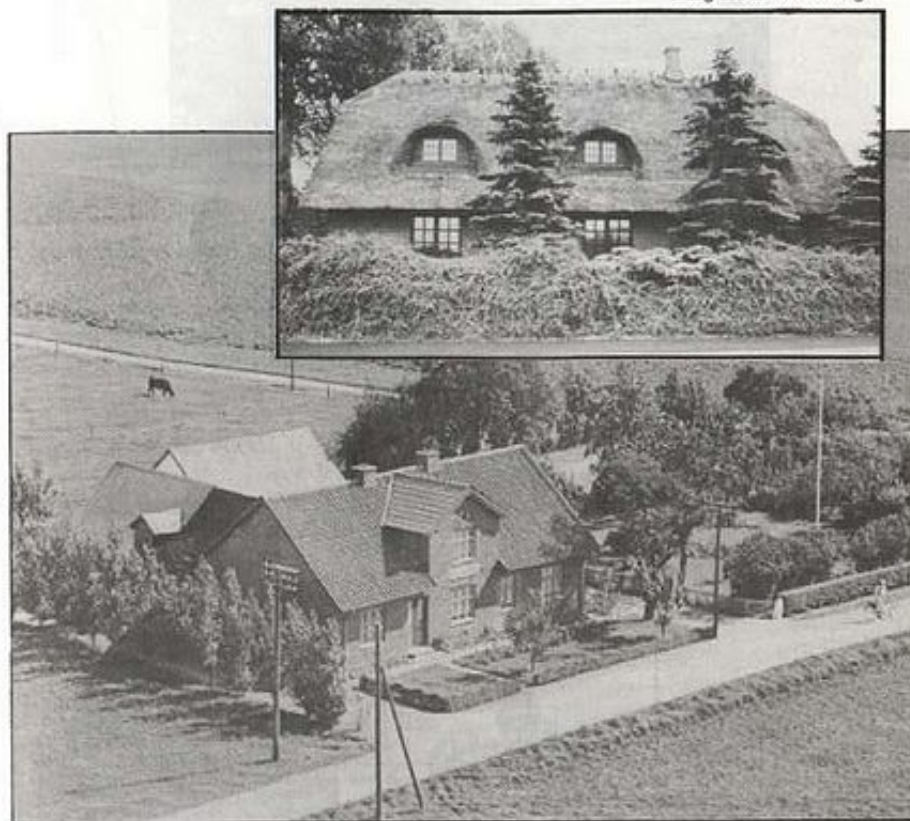
I dag har stråtag fået en renaissance - oftest på fritidshuse, beboelseshuse i landdistrikter og på fritidslandbrug.

Tækkemændene har igen fået travlt og nye kommer til.

Det er nok et udslag af, at vi - trods krise - har et samfund, der er så velstående, at der er plads for det, der lidt nedvurderende benævnes nostalgi - det kan også kaldes pietetsfølelse.

Gården Korsholm, som her er afbildet var tidligt med på den nye bølge, idet det faste tag i 1964 blev afløst af stråtag.

I dag 1991 med stråtag.

Korsholm, Fregerslevvej 41, ca. 1950.

Mange fulgte efter, hvilket vi kan glæde os over, når vi færdes rundt i landet. At velholdte bygninger med stråtag er kønne, vil ingen vist benægte. I gamle dage benyttede man ofte langhalm til tækning, men i dag anvender man rør, som er et mere holdbart materiale. Med et rørtag lagt af fagfolk har man med en ri-

melig, men nødvendig vedligeholdelse i form af periodisk mønning et kønt, lunt og holdbart tag. Samtidig viser det hvordan man tidligere skaffede sig tag over hovedet gennem anvendelse af de naturmaterialer, man kunne skaffe sig i umiddelbar nærhed.

Stenbænken

På Blegind kirkegård ved skibets sydvæg står en stenbænk. Bænkens sokkel er en almindelig sokkelsten fra en nedtaget gravsten, men »overliggeren« har en historie.

Stenen lå i mange, mange år som trappesten ved bryggersdøren i Blegindgård. (Den gamle præstegård). P.g.a. ombygning blev den flyttet, og kom til at ligge i tagdryppet fra staldtaget. Efterhånden blev stenen vasket ren, og de indhuggede

kragbåndsstriber trådte tydeligt frem.

Ved kirkegårdsomlægningen i 1990 blev stenen flyttet til kirkegården, hvor den nu er siddeplads for kirkegårdens besøgende.

Bodil Sørensen, Blegind.

Kragbåndsstenen er omtalt i Danmarks kirker, Aarhus Amt bd 6, hft 34, side 3046.

(Nationalmuseet 1989)

BREVKORT.

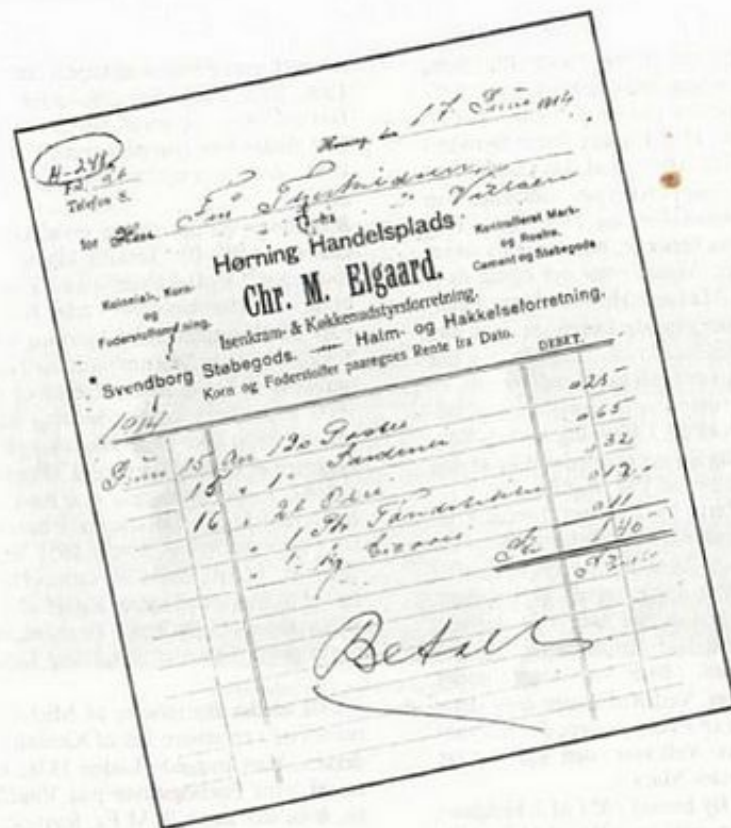

Solbjerg d. 14. 1916.

Hovmand
 Hr. Chr. M. Elgaard!
 Vil De ikke naar en af Deres Vagter
 hører herom lade den mestage ca
 120 Alen Brædder helst 2 Langde 6 Alen
 eller 8 1/2 Alen, knastør; jeg faar forlitt
 til Rindskaffer; jeg skal vist komme
 med Peng.

Venlygt
 Anker J. Andersen

Hovmand
 Chr. M. Elgaard
 Hørning d.

Fregereslev

Årbog fra 1929 udgivet af Historisk Samfund for Aarhus Stift indeholder bl.a. en artikel om Fregereslev. Nedenstående er uddrag fra denne artikel.

Ved Nordsiden af Solbjerg Sø har vel en gang været en samlet og formodentlig ikke ubetydelig By, hvad Endelsen -lev kan tyde paa. Da stedet 1350 kaldes »Frijtsløff«, kommer Navnet formodentlig af Mandsnavnet Friðhar eller Friðher. Nu er Byen udflyttet og spredt.

De to gaarde, der ligger nærmest ved Søen (Søgaardene), har en prægtig Udsigt og Haver, der skraaner stejlt ned mod Søen.

Fregereslev nævnes første Gang 1330, da Ridder Stig Andersen udstedte Gavebrev paa 2 Gaarde i »Freersløf«. I 1449 udstedte Jens Salmansen i »Freirsløff« et Pergamentsbrev. Dette er, hvad man ved om Stedet i Middelalderen.

Senere finder vi, at Peder Bertelsen, Slotskriver paa Skanderborg, i 1554 fik Forleningsbrev paa en Kronens Gaard i Fregerslev. 1573 fritages Peder Skriver I Fredsløf for Afgiften af den Gaard, han havde i Fæste i Fregerslev, saalænge han var Herredsskriver og Delefoged. Den Gaard, han beboede, har muligvis været Bormholm. Maaske var det ogsaa den, som Jens Madsen, Husfoged paa Skanderborg Slot, havde fæstet og som han 1578 fik Livsbrev paa. Jens Madsen har aabenbart været en høj Rangsperson, siden man finder hans Gravsten med udhugget, Portræt i Hørning Kirkes Vaabenhus. Slig luksus magtedes ikke af den første den bedste Per Madsen.

Den 3. Marts 1587 skriver Frederik II, der jo elskede sin Skanderborg-Egn, i sin Dagbog: »Y dach dro ieg tyl Freløeff i yach« (d.v.s. jagt), og d. 13 i samme Maaned var Kongen atter i Fregerslev. Her opholdt han sig formodentlig hos Jens Madsen. Byen kom senere under Ryttergodset. Ved Auktionen over dette 1768 købte en Peder Jensen, der maa have været en Velhaver, den kgl. jagtret paa Fregerslev Mark.

Fregerslev By bestod 1651 af 3 Helgaard, 4 Halvgaard og 1 Bol. 2 Helgaard ved Kronens, Resten tilhørte Aarhus Kapitel. I 1772 var her 7 Halvgaard og 1 Bol, og ved Udskiftningen 1779 5 Gaarde. Disse var i 1859 bleven til 6 Gaarde og 4 Huse med Jord.

Navnene paa de enkelte Gaarde i Fregerslev er nu:

Agerskov (12^{5/8} Td. H.). Den ejedes i Slutningen af det 18. og Begyndelsen af forrige Aarhundrede af Sognefoged Rasmus Jensen Basse (f. 1758, d. 1835). I 1842 flyttedes Gaarden et Stykke bort fra de andre Gaarde. Fra 1835-51 ejedes Agerskov af ovennævntes Søn Jens Rasmussen Basse, og fra 1851 af dennes Søn Rasmus Jensen B., der endnu levede 1897. Hans Enke Ottilia Magdalena Be-

nthin (f. paa Palsgaard) havde Gaarden i 1906. Efter hende har den været ejet af Iversen, Wind og nu af Søren Sørensen. Den smagfulde Hovedbygning er opført 1854, Avlsbygningerne for faa Aar siden.

Bormholm var oprindeligt en af Kronens Gaarde. 1593 fik Terkild Hansen Bormholm, Slotskriver paa Skanderborg, Stadfæstelsesbrev paa Kronens Part af Korntienden af Hørning Sogn. Terkild Hansen Bormholm og Hustru har 1598 skænket Alterstagerne og efter 1600 Prædikestolen til Hørning Kirke, saa de har jo ikke været Smaakaarsfolk. Gaarden er ogsaa bleven kaldt »Fogedgaarden«, fordi her engang skal have boet en Herredsfoged. Det maa nok have været Peder Andersen, som i 1651 betalte 13 Ørter, 5 Skp. Havre til Aarhus Hospital. Han kan have været Fader til Herredsfoged Oluf Pedersen Freesløf, over hvem der er Gravsten i Hørning Kirke.

I 1801 ejedes Bormholm af Michel Sørensen og i en senere Tid af Karsten Pedersen. Han byggede Laden 1876, som ses af hans Forbogstaver paa Vindfløjen, hvor der staar Jh M Ps, formodentlig Johanne Marie Pedersen (f. Nielsen), hans kone. 1896-1901 ejedes Gaarden af Søren Borghjerg og derefter af den nuværende Ejer, Broderen Rasmus B. Den hovedbygning, som nu staar, er opført 1915. den tidligere var en ganske statelig Bindingsværksbygning med Kvist, hvis Sider var prydede med Dragehoveder. Den var utvivlsomt meget gammel og bar Præg af at have tilhørt »distingverede« Folk.

Lille Lethenborg, formodentlig oprindeligt kaldet Nørgaard, var 1662 og 99 fæstet af Rasmus Pedersen (Nørgaard). I 1767 købte N. N. Leth Gaarden af Rytterdistriktet. Den gik siden over til Sønnen Peder Nielsen L. Dennes datter Kirsten blev gift med Peder Møller, der fik

*Bormholm, Fregerslev Østergård ca. 1910
Se desuden billede side 16.*

Gaarden og i 1838 sammen med sin Svoger Søren Nielsen i Skibby stiftede et Legat til Minde om Svigerfaderen. Det blev kaldt »Peder Nielsen Leths Legat«. I) Efter P. Møller fik Svigersønnen Jensen Gaarden. Denne solgte den til Hans Holm Sørensen, der atter 1902 solgte den til den nuværende Ejer Søren Amdisen.

Den vestlige *Søgaard* blev 1770 købt fra Rytterdistriktet af Anders Andersen. Senere ejedes den af Niels Schou, Esben Nielsen Schou og Frederik Klausen, som 1820 overtog den ved Giftemaal med en Datter af Anders Andersen (Søgaard). Derefter ejedes Gaarden af Niels Jensen

Nørregaard, fra hvem den 1891 gik over til Sønnen Jens Nielsen Søgaard. Efter ham fulgte fra 1909 Peder Nielsen S. Gaarden, der ligger smukt ved Skrænten mod Solbjerg Sø umiddelbart ved Skoven, blev opbygget 1876 efter en brand. Den østlige *Søgaard* ejedes til 1864 af Mikkil Pedersen, derefter af hans svoger Chr. Sørensen til 1888, hvorpaa dennes Svigersøn Truels Peter Jensen havde den i 30 Aar. Nu ejes Gaarden siden 1919 af Laust Søgaard, en Svoger til S. Søgaard i den vestlige Gaard.

En Kæmpehøj paa Fregerslev Mark kaldes *Møgelhøj*. Den er nu forstyrret og delvis ødelagt.

Praktiske oplysninger

For nye medlemmer i Støtteforeningen.

Intereserede nye medlemmer af Støtteforeningen for Egnarkivet, kan tilmelde sig, ved at gå på posthuset og indbetale på et girokort.

1 års medlemsskab koster kun 60,00 kr.
Gironummer er: 6 75 02 81

Adressen er:

Støtteforeningen for Egnarkivet
Lucernevænget 5
8362 Hørning

Vi har i Støtteforeningens bestyrelse valgt ovenstående metode, da vi kan spare en del penge, som kan gavne Egnarkivet på andre måder, i stedet for, som i de foregående årsskrifter, at have vedlagt fortrykte giroblanketter.

Bestyrelsen for Støtteforeningen:

Formand: Villy Sørensen, Toftevej 45, tlf. 86 92 13 92

Kasserer: Ejo B. Sørensen

Bestyrelsesmedlemmer: Hans Martin Pedersen, Michael Jeppesen og Erik Brandt.

Med venlig hilsen
Støtteforeningen

Hørning Handelsgartneri

Frugt, Grønt, Blomster, Kranse, Buketter
H. Bendtsen Petersen. Tlf. 68

Bestyrelsen for Egnarkivet i Hørning kommune:

Formand: Ejner Ærø, Søballevej 4, Veng, 8660 Skanderborg, tlf. 86 95 02 40.

Bestyrelsesmedlemmer: Else Rasmussen, Bodil Sørensen, Bodil Wiehe, Bent Meyer, Ingvar Jensen og Annelise Jensen.

Suppleant: Lydia Nielsen.

Byrådets repræsentant: Lily Jensen.

Arkivernes arkivarer:

For Hørning: Else Rasmussen og Bodil Wiehe; *for Veng:* Peter Friis Kristiansen.

Arkivernes adresser:

Hørning: Højboskolen, Toftevej 52, 8362 Hørning, tlf. 86 92 30 66.

Veng: Veng Fællesskole, Søballevej 2, Veng, 8660 Skanderborg, tlf. 86 95 02 42.

Åbningstider:

Højboskolen: 1. og 3. torsdag i måneden kl. 18-20.

Veng Fællesskole: 1. torsdag i måneden kl. 18-20.

Der er lukket i arkiverne i hele juli måned.

Arkivets »Årsskrift 1992« vil omhandle Mesing by og omegn.

I forbindelse hermed afholdes »byvandring« i Mesing lørdag den 5. oktober 1991 og »beboermøde« mandag den 21. oktober 1991 i Mesing forsamlingshus.

Alle er velkommen.

Se i øvrigt nærmere annoncering i dagspressen.

E. Hovedskou

Blikkenslager &
Skiferdækker

Telefon Hørning 6

Tilbud og Overslag gratis paa Nybygninger.

SPONSORER:

Hørning Kro • Den Danske Bank, Hørning • Unibank, Hørning • Super Brugsen, Hørning • Smeden i Stjær v/Villy Kristensen • Damefrisør Ulla Orholt, Hørning • Asgers VVS, Blegind • Hørning Kommune.